

SP OVER VERDRAG TUSSEN EU EN OEKRAÏNE: NU NIET!

Tekst: Tiny Kox Illustratie Len Munnik©

Nederland maakt zich weer op voor een referendum. Op 6 april is het zover. In 2005 vond het allereerste referendum in ons land plaats. Dat ging toen over de mogelijke invoering van een grondwet voor de Europese Unie. Regering en de meeste politieke partijen waren voor – maar twee derde van de bevolking stemde tegen. Tot vreugde van de SP, die zich ook al in het parlement tegen het voorstel voor een Europese grondwet had verklaard. Ook dit keer adviseert de SP de kiezers om tegen te stemmen. Zoals de SP al deed in Tweede en Eerste Kamer.

Stem tegen een verdrag dat voorziet in verregaande politieke en economische samenwerking tussen de Europese Unie en Oekraïne, adviseert de SP. Dat land wordt immers verdeeld door een burgeroorlog en beheerst door superrijke oligarchen en een kolossale corruptie. Nu niet, zegt de SP dan ook als het gaat om invoering van dit associatieverdrag. Want het is slecht voor de bevolking van Oekraïne, slecht voor de bevolking van Nederland en slecht voor de Europese Unie.

Het referendum van 6 april vraagt de kiezers om een uitspraak over het sluiten van een verdrag met Oekraïne. Een associatieverdrag. Dat is een bindende afspraak tussen de Europese Unie en een land buiten de EU, gericht op verregaande samenwerking. Zo'n verdrag moet door alle EU-lidstaten worden goedgekeurd. Sommige associatieverdragen zijn erop gericht dat een land uiteindelijk tot de EU toetreedt (zoals de Balkanlanden), andere nadrukkelijk niet (zoals de landen van Noord-Afrika en het Midden-Oosten). Van sommige verdragen is dat onduidelijk. Dat laatste is het geval bij het verdrag met Oekraïne. Premier Rutte zegt dat er geen sprake zal zijn van toekomstig lidmaatschap, president Porosjenko noemt het juist een onomkeerbare

Porosjenko (l) met voorzitter Juncker van de Europese Commissie. Juncker zet de Nederlandse kiezers zwaar onder druk om toch vooral niet tegen het door zijn Commissie doorgedrukte verdrag met Oekraïne te stemmen.

REFERENDUM IS ER VOOR IEDEREEN

Het is algemeen bekend dat vooral GeenPeil, nauw verwant aan GeenStijl, campagne gevoerd heeft om voldoende handtekeningen te verzamelen voor het referendum. Over de gebruikte argumenten kan iedereen van mening verschillen, maar niet over het recht om mensen te mobiliseren. Dat recht ligt, met steun van het parlement, immers vast in de wet. Nu het referendum voldoende ondersteuning heeft gekregen, is het in ieder geval een referendum voor iedereen, en niet meer van een bepaalde club. In dit artikel geeft de SP haar argumenten waarom we tegen het verdrag met de Oekraïne zijn. Andere organisaties zullen andere argumenten gebruiken. Daar zijn zij verantwoordelijk voor. Wij denken natuurlijk dat wij de beste argumenten hebben. Maar dat mag iedere kiezer zelf beoordelen. Uiteindelijk is er op 6 april maar één keuze: voor of tegen.

stap richting EU-lidmaatschap. Ik heb het hem meermalen horen zeggen. Net als premier Jatsenjoek. Ook die heb ik desgevraagd horen benadrukken dat hij zijn land zo snel mogelijk bij de EU – en bij de NAVO – wil krijgen.

Het EU-Oekraïne-associatieverdrag is, zo zegt het verdrag, gericht op politieke associatie en economische integratie van Oekraïne met de Europese Unie. Genoemd worden politieke samenwerking, convergentie van veiligheids- en buitenlands beleid, justitiële samenwerking, economische samenwerking en financiële samenwerking. Het verdrag bestaat uit een preambule, zeven hoofdstukken, 43 bijlagen en 3 protocollen. In totaal staan er 486 artikelen in het verdrag waarin van alles en nog wat wordt afgesproken. Er zijn maar weinig

politici die het hele verdrag doorgenoemen hebben. In die zin lijkt het ook op het voorstel van destijds over de Europese Grondwet. Wie wel de moeite neemt om echt kennis van de inhoud te nemen, ziet dat het werkelijk is gericht op bijzonder verregaande samenwerking tussen de EU, haar lidstaten en Oekraïne. En die begrijpt ook dat in ieder geval in Oekraïne het verdrag wordt gezien als een onomkeerbare stap richting toekomstig EU-lidmaatschap.

Het associatieverdrag tussen EU en Oekraïne kent een lange en moeilijke geschiedenis. Al sinds 2008 is erover onderhandeld tussen de Europese Commissie en de regering van Oekraïne. Nadat allerlei hindernissen genomen waren en ondertekening op komst leek, zag toenmalig president Janoekovitsj daar op het laatste

Foto: Ye Pingfan Xinhua / eyevine / Hollandse Hoogte©

VERDEELD OEKRAÏNE NU GEEN GOEDE VERDRAGSPARTIJ

Oekraïne was eeuwenlang geen eenheid. Het westen was Pools, het oosten Russisch. Pas na de Tweede Wereldoorlog werd het westen ingelijfd door de Sovjet-Unie en ondergebracht in de deelrepubliek Oekraïne, waartoe het oosten al sinds 1922 behoorde. Op 24 augustus 1991 werd Oekraïne onafhankelijk, toen de Sovjet-Unie uiteen viel. Negentig procent van de bevolking stemde voor. Het nieuwe land is echter ook nadien geen echte eenheid geworden en wordt permanent overheerst door politieke strijd en een diepe corruptie. Superrijke oligarchen maken sinds jaar en dag de dienst uit in het land. Ze houden de meeste politici aan het lijntje om voor hun particuliere belangen te zorgen. In 2003 zorgt een Oranjerevolutie voor verdrijving van de dan zittende president en de komst van een pro-westerse nieuwe president. Die moet na enige jaren ook weer het veld ruimen. Stabiël wordt het land nooit. Twee maanden nadat president Janoekovitsj eind 2013 weigert het associatieverdrag met de Europese Unie te tekenen, wordt hij verjaagd door demonstranten uit West-Oekraïne. De overgrote meerderheid van de bevolking van Oost-Oekraïne en van het schiereiland de Krim wijst de nieuwe regering in Kiev echter af. Die is volgens hen illegaal. Op 16 maart kiest bijna 97 procent van de bevolking van de Krim voor terugkeer naar Rusland, waartoe het schiereiland tot 1954 behoorde. (De Russische Zwarte Zeevloot heeft altijd zijn thuishaven gehouden op de Krim, ook nadat Oekraïne in 1991 onafhankelijk werd. De Krim kreeg een speciale status in het nieuwe land.) Het Russische parlement stemt op 20 maart 2014 in met her-opening van de Krim in de Russische Federatie. Oekraïense militairen verlaten daarna het schiereiland. Bijna alle landen verklaren de annexatie van de Krim door Rusland in strijd met het internationaal recht. Rusland verwijst echter naar het zelfbeschikkingsrecht van de Krim-bevolking en de 'illegale staatsgreep' in Kiev als rechtvaardigingsgronden. Op 12 mei stemmen ook de inwoners van Oost-Oekraïne massaal voor het verbreken van de relatie met Oekraïne en toetreding tot Rusland. Dat laatste wordt echter niet door Rusland toegestaan. De gebieden rond

Donetsk en Lugansk gaan verder als 'onafhankelijke republieken' maar worden internationaal niet erkend. Een burgeroorlog breekt uit. Het Oekraïense leger probeert, gesteund door ultrarechtse vrijwilligersbataljons de opstand neer te slaan. De opstandelingen beschikken over zware wapens, die volgens de EU en de VS door Rusland worden geleverd. Duizenden mensen sterven, honderdduizenden slaan op de vlucht. Op 17 juli wordt MH17 boven Donetsk uit de lucht geschoten. Alle 298 inzittenden, onder wie 193 Nederlanders, komen om het leven. De strijdende partijen geven elkaar de schuld. EU, VS en Rusland treffen elkaar met steeds sterkere economische en politieke sancties. Die belemmeren hoogstnoodzakelijke samenwerking op terreinen als de bestrijding van internationaal terrorisme en het nemen van maatregelen tegen klimaatverandering. Vanwege de toegenomen spanning voeren allerlei landen hun defensie-uitgaven weer op. Vijfentwintig jaar na de val van de Berlijnse Muur lijken we in een nieuwe Koude Oorlog terechtgekomen, waarvan het associatieverdrag met Oekraïne een van de belangrijke aanleidingen was. Een reden temeer om vooralsnog nee tegen invoering van dat verdrag te zeggen.

Het **Minsk II verdrag** werd gesloten op 11 februari 2015 door de presidenten van Oekraïne, Rusland en Frankrijk en de Duitse bondskanselier, en de leiders van de opstand in Oost-Oekraïne. De bijeenkomst werd georganiseerd onder toezicht van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Doel van het verdrag is het zo spoedig mogelijk beëindigen van het geweld in Oekraïne, het doorvoeren van een verregaande constitutionele hervorming, waaronder decentralisatie van de macht en het invoeren van een speciale status voor de opstandige gebieden in Oost-Oekraïne. De uitvoering van het verdrag verloopt echter met horten en stoten. Mislukt is het nog niet maar succesvol evenmin. Om geen nieuwe hindernissen op te werpen zou ten minste uitstel van het nu voorliggende associatieverdrag wenselijk zijn.

moment in 2013 toch van af. Hij wilde eerst betere voorwaarden en grotere betrokkenheid van Rusland, een van de voornaamste handelspartners en machtige buurman van Oekraïne. De Europese Commissie maakte bij monde van haar toenmalige voorzitter Barroso echter meteen duidelijk dat Oekraïne zou moeten kiezen tussen de EU en Rusland en dat Russische bemoeienis met het verdrag voor de EU onaanvaardbaar was.

Massaal protest van delen van de Oekraïense bevolking in de hoofdstad Kiev, ondersteund door verschillende Europese en Amerikaanse politici, leidde in februari 2014 tot de vlucht van de president, zijn onmiddellijke afzetting door het parlement en de instelling van een nieuwe regering. Dat was allemaal in strijd met de grondwet van Oekraïne. Toch werd al

een maand later de nieuwe minister-president Jatsjenko met alle égarde in Brussel ontvangen door de regerings-

leiders en staatshoofden van de EU-lidstaten. Daar zette hij zijn handtekening onder de politieke

onderdelen van het associatieverdrag. Drie maanden later tekende de nieuw gekozen president Porosjenko het volledige associatieverdrag.

Alle parlementen van de EU hebben het verdrag inmiddels goedgekeurd. Ook het Europees Parlement heeft ermee ingestemd. Alleen in Nederland wordt een referendum gehouden. Sinds 1 juli 2015 geldt hier immers de Wet op het raadgevend referendum. Indien meer dan 10.000 burgers om een referendum vragen over een door het parlement aangenomen wet, en meer dan 300.000 burgers dat verzoek vervolgens ondersteunen, moet het referendum plaatsvinden. In totaal 427.939 burgers vroegen om een raadgevend referendum over het associatieverdrag met Oekraïne. Het referendum gaat daarom door en vindt plaats op 6 april 2016. Het referendum is geldig als ten minste 30 procent van de kiesgerechtigde burgers een stem uitbrengt. Hoewel het formeel raadgevend van aard is, lijken de meeste partijen de uitslag ervan te zullen respecteren. Dat betekent dat inwerkingtreding van het verdrag nu afhankelijk is van de stem van de Nederlandse bevolking.

In de Tweede en Eerste Kamer heeft de SP tegen goedkeuring van het associatieverdrag gestemd. Net als in het Europees Parlement, samen met de partijen die deel uitmaken van de fractie van Verenigd Europees Links. Daarom roept de SP de kiezers nu op om in het referendum datzelfde te doen. Het is niet verstandig dat dit verregaande verdrag nu in werking treedt. Het is slecht voor de bevolking van Oekraïne, het is slecht voor de bevolking van Nederland en slecht voor de Europese Unie. De bevolking van Oekraïne is inmiddels ernstig verdeeld over het verdrag, dat mede aanleiding was voor het uitbreken van de burgeroorlog in het land. Eerst moet de orde in het verdeelde land terugkeren, de enorme corruptie worden aangepakt en de rechtsstaat hersteld worden. Oekraïne is nu niet gereed voor zo'n verregaande politieke associatie en economische integratie met de EU. De bevolking van Nederland heeft nu geen belang bij verregaande samenwerking met een zo ernstig verdeeld en gemankeerd land en moet geen partij

VERREGAANDE POLITIEKE ASSOCIATIE EN ECONOMISCHE INTEGRATIE

De doelstelling van het associatieverdrag wordt in art. 1 als volgt omschreven:

1. Er wordt een associatie tot stand gebracht tussen de Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Oekraïne, anderzijds.
2. Deze associatie heeft ten doel:
  - a. geleidelijke toenadering tussen de partijen te bewerkstelligen op basis van gemeenschappelijke waarden en nauwe en geprivilegieerde banden, en de associatie van Oekraïne met het EU-beleid en de deelname aan programma's en agentschappen te vergroten;
  - b. een passend kader voor een versterkte politieke dialoog tot stand te brengen over alle zaken van wederzijds belang;
  - c. vrede en stabiliteit te bevorderen, bewaren en versterken, zowel op regionaal als op internationaal niveau, in overeenstemming met de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties en van de Slotakte van Helsinki van 1975 van de Conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa en met de doelstellingen van het Handvest van Parijs voor een Nieuw Europa van 1990;
  - d. de voorwaarden te scheppen voor versterkte economische en handelsrelaties in het licht van de geleidelijke integratie van Oekraïne in de interne markt van de EU, onder meer door het opzetten van een diepe en brede vrijhandelsruimte als bepaald in titel IV (Handel en daarmee verband houdende aangelegenheden) van deze Overeenkomst, en de inspanningen van Oekraïne te ondersteunen om de overgang naar een goed functionerende markteconomie te voltooien, onder meer door de wetgeving geleidelijk af te stemmen op de EU-wetgeving;
  - e. de samenwerking te versterken op het gebied van justitie, vrijheid en veiligheid, om zo de rechtsstaat en het respect voor de mensenrechten en de fundamentele vrijheden te versterken;
  - f. de voorwaarden te scheppen voor steeds nauwere samenwerking op andere gebieden van wederzijds belang.

VERREGAANDE SAMENWERKING BIJ BUITENLANDS EN DEFENSIEBELEID

Het associatieverdrag zet in op verregaande samenwerking tussen de lidstaten van de Europese Unie en Oekraïne bij het buitenlands en defensiebeleid. Gezien de verstoorde verhoudingen tussen Oekraïne en Rusland zal dat niet leiden tot vermindering van de hoog opgelopen internationale spanningen in Europa. Dit zegt het verdrag in art. 7:

1. De partijen intensiveren hun dialoog en samenwerking en ondersteunen de geleidelijke convergentie op het vlak van buitenlands en veiligheidsbeleid, met inbegrip van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB), en besteden bijzondere aandacht aan conflictpreventie en crisisbeheer, regionale stabiliteit, ontwapening, non-proliferatie, wapenbeheersing en wapenuitvoercontrole en aan een betere dialoog over ruimtevaart, die van wederzijds belang is. Samenwerking wordt gebaseerd op gemeenschappelijke waarden en gezamenlijke belangen, is gericht op meer convergentie en doeltreffendheid van het beleid, en stimuleert de gezamenlijke beleidsplanning. De partijen gebruiken hiervoor bilaterale, internationale en regionale fora.
2. Oekraïne, de EU en de lidstaten bevestigen hun gehechtheid aan de beginselen van respect voor onafhankelijkheid, soevereiniteit, territoriale integriteit en onschendbaarheid van de grenzen als bepaald in het Handvest van de Verenigde Naties en in de Slotakte van Helsinki van 1975 van de Conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa, en dat zij deze beginselen ondersteunen in de bilaterale en multilaterale betrekkingen.
3. De partijen pakken de problemen die met betrekking tot deze beginselen rijzen, tijdig en op coherente wijze aan, op alle relevante niveaus van de politieke dialoog als bepaald in deze Overeenkomst, ook op ministerieel niveau.

---

gemaakt worden bij de vele gevaarlijke conflicten die het land momenteel beheersen. En de Europese Unie verkeert zelf in zwaar weer en moet nu niet ook nog eens een groot en

problematisch land in haar politieke en economische invloedssfeer willen brengen. De gevolgen daarvan zijn nu niet te voorzien. Bij gegronde twijfel moet gelden: nu niet doen.

VRIJHANDELSZONE VAN NOORDZEE TOT ZWARTE ZEE

Het associatieverdrag wil Oekraïne toevoegen aan de Europese vrijhandelszone, zodat die van Noordzee tot Zwarte Zee reikt. De 45 miljoen inwoners van Oekraïne worden dan bereikbaar voor Europese ondernemingen. Die zullen de concurrentie aangaan met het Oekraïense bedrijfsleven. Veel binnenlandse bedrijven zullen daar waarschijnlijk aan onderdoor gaan. Zeker ook in het oosten van het land, waar de industrie nu nog goeddeels op Rusland is gericht. Dit staat te lezen in het verdrag.

Art. 25:

Gedurende een overgangperiode van maximaal 10 jaar die aanvangt bij de inwerkingtreding van deze overeenkomst¹, stellen de partijen geleidelijk een vrijhandelszone in, overeenkomstig het bepaalde in deze overeenkomst en in overeenstemming met artikel XXIV van de Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel 1994, hierna de „GATT 1994” genoemd.

1 Tenzij in de bijlagen I en II bij deze overeenkomst anders is bepaald.

Bij vrijhandel hoort volgens de Europese Commissie ook vrij(er) verkeer van personen in het algemeen en werknemers in het bijzonder. Dit staat daarover in het verdrag.

Art. 18:

1. *Rekening houdend met de arbeidsmarktsituatie in de lidstaten, hun wetgeving en de voorschriften die in de lidstaten en in de EU gelden op het gebied van de mobiliteit van werknemers:*
  - a. *dienen de door de lidstaten in het kader van bilaterale overeenkomsten verleende werkgelegenheidsmogelijkheden voor Oekraïense werknemers behouden te blijven en zo mogelijk te worden verbeterd;*
  - b. *dienen de overige lidstaten de mogelijkheid van het sluiten van soortgelijke overeenkomsten te overwegen.*
2. *De Associatieraad onderzoekt of op andere gebieden gunstiger regelingen tot stand kunnen worden gebracht, zoals bijvoorbeeld toegang tot beroepsopleiding, overeenkomstig de in de lidstaten en in de EU geldende wettelijke regelingen, voorwaarden en procedures en met inachtneming van de arbeidsmarktsituatie in de lidstaten en de EU.*

Art. 19:

1. *De partijen zorgen voor de volledige tenuitvoerlegging van*
  - a. *de Overnameovereenkomst tussen de Europese Gemeenschap en Oekraïne van 18 juni 2007 (via het Gemengd Comité overname dat wordt opgericht bij artikel 15 van de overeenkomst);*
  - b. *de Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en Oekraïne inzake de versoepeling van de afgifte van visa van 18 juni 2007 (via het Gemengd Comité voor het beheer van de overeenkomst dat wordt opgericht bij artikel 12 van de overeenkomst);*
2. *De partijen streven naar meer mobiliteit van burgers en vooruitgang met de visumdialogoog.*
3. *De partijen blijven geleidelijk evolueren in de richting van een op termijn visumvrije regeling, mits aan alle voorwaarden voor een goed beheerde en veilige mobiliteit wordt voldaan, als bepaald in het uit twee fasen bestaande actieplan voor visumliberalisering dat tijdens de top tussen de EU en Oekraïne van 22 november 2010 werd gepresenteerd.*

dat Nederlanders niet nee zullen zeggen om redenen die niets met het verdrag zelf te maken hebben. Ze moeten goed begrijpen dat deze kwestie het Nederlandse belang overstijgt.’ Daarmee doelt hij op het feit dat bij de meeste Nederlanders de Europese Unie zoals die nu functioneert, weinig populair is. Wat hij bewust verzwijgt, is dat dat gebrek aan populariteit alles te maken heeft met de veel te grote en ongewenste ambities van de Europese Commissie. Wat ooit begon als samenwerking van Europese landen om de vrede te bewaren en de sociale en economische vooruitgang te bevorderen, is nu in de ogen van veel Nederlanders – en andere Europeanen – een totaal uit de hand gelopen project geworden, dat zich tegen de burgers keert. De Europese Unie speelt de baas op tal van terreinen, neemt soevereiniteit af van lidstaten en burgers en kiest voor een neoliberale ontwikkeling van economie en samenleving. Daardoor groeit de onzekerheid en de ongelijkheid en raken we steeds verder weg van de oorspronkelijke doelstelling van Europese samenwerking. Nu weer een nieuwe uitbreiding in gang zetten, door verregaande politieke en economische samenwerking aan te gaan met het op een na grootste land van Europa, dat tot op het bot verdeeld is, past bij de ambities van Juncker en de zijnen. Maar het botst frontaal op de belangen van de burgers van Europa. Dus is het logisch dat veel kiezers bij het uitbrengen van hun stem in het referendum de foute ontwikkeling in de EU zullen meewegen. De Europese Commissie ziet een grote nieuwe markt in het oosten lonken en wil die voor de bedrijven van de EU openen. Maar wat burgers daar en hier daaraan hebben, is volstrekt onduidelijk en daarom veel te risicovol. Vandaar dat de SP vol overtuiging adviseert aan de kiezers op 6 april: stem nu niet voor zo’n verregaand en onzeker verdrag. Dat is beter voor iedereen!

De Europese Unie lijkt het verdrag echter als halszaak te beschouwen. Voorzitter Juncker van de Europese Commissie zet de Nederlandse kiezers zwaar onder druk om toch vooral niet tegen het door zijn Commissie doorgedrukte verdrag met Oekraïne te stemmen. Tegenstemmen is

gevaarlijk, bezweert de voormalige minister-president van Luxemburg: ‘Ik zeg: kijk uit, dit kan het evenwicht in Europa veranderen. Zonder de burger te bedreigen, moet hij wel bewust worden gemaakt van zijn verantwoordelijkheid.’ En hij voegt er nog eens vermanend aan toe: ‘Ik hoop van harte

SP-Eerste Kamerlid Tiny Kox is de afgelopen jaren meermalen in Oekraïne geweest en kent de meeste hoofdrolspelers in het land.